

Fenomenul îmbogățirii ilicite: aspecte criminalistice

The phenomenon of illicit enrichment: Forensic aspects

Ivan Ungurean¹

Rezumat: Lucrarea analizează fenomenul îmbogățirii ilicite, ca act conex infracțiunilor de corupție, prin paradigmă conturului criminalistic a categoriilor respective de fapte prejudiciabile, care comportă noi năzuințe și interese teoretico-practice de dezvoltare, pe măsură ce acest flagel subminează valorile etice, instituțiile democratice, justiția și statul de drept, afectează dezvoltarea durabilă a statelor și a comunității internaționale în ansamblu. Implicațiile acestui fenomen în diferite domenii, inclusiv în cel economic și resurselor bugetare sunt complexe aşa cum sugerează multitudinea de studii din literatura de specialitate internațională, însă totodată, trebuie să înțelegem și evoluția în timp a acestor tendințe. Această tendință face parte din arealul internațional de a identifica, transforma și adapta metodele și procedeele criminalistice, în mod sistematic, cu înțelegerea contextului care a determinat-o, menite să creeze instrumente juridice care să fie puse la dispoziția instituțiilor responsabile de cercetarea eficientă a infracțiunilor de îmbogățire ilicită. Cunoașterea aprofundată a procesului tipologiilor de îmbogățire ilicită permite ca în viitor să fie stabilite și alte metode și procedeele criminalistice, precum și alte domenii vulnerabile infilatrării cu ușurință a flagelului respectiv.

Cuvinte-cheie: Criminalistică; îmbogățire ilicită; cercetarea infracțiunilor; metode criminalistice; procedee criminalistice.

Abstract: This paper examines the phenomenon of illicit enrichment as an incidental crime and corruption, through the paradigm of the contour of the crime to the relevant categories of criminal activity, involving the us, expectations, and interests of a theoretical and practical development, as this phenomenon undermines the ethical values, democratic institutions, the judiciary and the rule of law, affecting the sustainable development of countries and the international community as a whole. The implications of this phenomenon in different areas, including economic and budgetary resources are complex as suggested by the multitude of studies in the international literature, but at the same time, we must understand the evolution over time of these trends. This trend is part of the international area of identifying, transforming and adapting forensic methods and procedures, systematically, with the understanding of the context that led it, aimed at creating legal instruments that are made available to the institutions responsible for the effective investigation of crimes of illicit enrichment. In-depth knowledge of the process of illicit enrichment typologies allows other criminalistic methods and procedures to be

---

¹ Avocat, Membru al Asociației Internaționale de Drept Penal, doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, email: ungureanivan@gmail.com.

established in the future, as well as other areas vulnerable to easy infiltration of the respective scourge.

Keywords: Forensic science; illicit enrichment; crime research; forensic methods; forensic procedures.

1. Considerații generale privind fenomenul îmbogățirii ilicite

Corupția este o problemă fundamentală în numeroase jurisdicții naționale deoarece reprezintă o amenințare majoră pentru statul de drept și preeminența dreptului, având consecințe incomensurabile pentru stat, economie și societate. Dreptul la o societate fără corupție constituie un drept fundamental al omului și, ca un corolar, factorii de decizie politică trebuie să trateze o încălcare a acestui drept ca o crimă de interes universal în temeiul dreptului internațional.²

Paradigma modernității în contextul dezvoltării societății a generat o internaționalizare a corupției și actelor conexe acesteia, în care se comportă ca „consecința unei situații mai profunde - probleme de denaturare a politicilor, stimulente instituționale și guvernare”.³ Țările în curs de dezvoltare au pierdut între 723-844 miliarde de dolari USD, în medie, pe an, conform „Global Financial Integrity”. Aproximativ jumătate dintre aceste sume uriașe au fost transferurile de capital cu care se poate conecta, inclusiv îmbogățirea ilegală de către funcționarii publici, necesitând substanțiale resurse și expertiză, precum și o cooperare eficientă între jurisdicțiile internaționale.⁴

Îmbogățirea ostentativă și vizibilă a persoanelor publice care participă la administrarea și la alocarea resurselor publice constituie o explicație plauzibilă pentru acele percepții sau realități referitoare la necesitatea consolidării eforturilor și dezvoltării metodelor și procedeelor criminalistice de prevenire și combatere a corupției, inclusiv a îmbogățirii ilicite. Îmbogățirea ilicită a devenit o problemă majoră, iar lipsa unor mecanisme eficiente de prevenire și combatere pune în vedere un ritm de consolidare a proprietăților unor funcționari publici (persoane publice și/sau persoane cu funcție de demnitate publică) pe contul activităților desfășurate ilegal.

Ca fenomen, luat în ansamblul său, îmbogățirea ilicită poate să se raporteze la diferiți subiecți activi, însă poate fi reținută doar în cazul în care această faptă

---

² K.K. Ndiva., *The Right to a Corruption-Free Society as an Individual and Collective Human Right: Elevating Official Corruption to a Crime under International Law*, în: *The International Lawyer*, 2000, Vol. 34, No. 1, pp. 149-178, p. 149.

³ M. Schloss, *Symposium: Fighting International Corruption & (and) Bribery in the 21st Century: Introduction.*, în: Cornell International Law Journal, Vol. 33, Iss. 3, Article 1, [Online] la <http://scholarship.law.cornell.edu/cilj/vol33/iss3/1>, accesat la data de 22.04.2021.

⁴ P. V. Maud, *The accumulation of unexplained wealth by public officials: Making the offence of illicit enrichment enforceable*, [Online] la <https://www.u4.no/publications/the-accumulation-of-unexplained-wealth-by-public-officials-making-the-offence-of-illicit-enrichment-enforceable/pdf>, accesat la data de 22.04.2021.

prejudiciabilă este comisă, prin intermediul funcției publice deținută într-o anumită perioadă de timp, de către un funcționar public.

Premisa care a fundamentat reglementarea infracțiunii de îmbogățire ilicită a fost fenomenul a existat, există și, la moment, a luat amploare. Adică faptele de natură prejudiciabilă erau fixate ca preexistente, doar că ele nu se intersectau cu limitele răspunderii penale, pe măsură ce acestea nu erau criminalizate. Deci, îmbogățirea ilicită este percepută de către societate ca un fenomen destul de prejudiciabil și destul de răspândit.⁵

Revine criminalisticii, care, prin excelentă, are rolul de a analiza urmele infracțiunilor, să dezvolte metode și procedee criminalistice eficiente pentru a descoperi făptuitorii și a-i putea supune răspunderii penale.

În continuare, supunem analizei unele instrumentele internaționale care ar crea premise reale de a contura o ipoteză (stare de lucruri, situație premisă) fiind influențate, în principalele lor elemente - de existența unor procedee specifice, în desconsiderarea cărora se dezvoltă și se manifestă conduită ilicită și, respectiv, posibilitatea reală încât să se realizeze combaterea și prevenirea infracțiunilor de îmbogățire ilicită.

2. Instrumente internaționale privind fenomenul îmbogățirii ilicite

În literatura de specialitate⁶ s-a afirmat că în ultimele două decenii a avut loc o „revoluție de catifea” în domeniul dreptului penal, caracterizată prin mutații importante în ceea ce privește reprimarea infracțiunilor generatoare de profit.

Îngrijorările față de amploarea și consecințele negative ale fenomenului corupției au mobilizat comunitatea internațională, care a procedat la elaborarea unor acte internaționale, menite să sporească implicarea guvernelor și cooperarea internațională în domeniu. Autorul Schroth P. W sugerează că, orice discuție internațională privind măsurile împotriva corupției și luării de mită trebuie să înceapă cu Statele Unite ale Americii. Aceasta este valabilă și din considerentul controverselor din jurul președinției președintelui Richard Nixon privind incidentele Watergate, care ar putea fi pe dreptate caracterizat ca o condiție *sine qua non* a contemporanilor referitor la eforturile de combatere a corupției prin lege.⁷

O parte din aceste instrumente conțin reglementări și recomandări speciale, al cărui scop este să prevină și să combată îmbogățirea ilicită, să sporească transparența activității oficialilor angajați în sectorul public (*agenți publici*) și

---

⁵ В. Н. Бурлаков, Криминализация незаконного обогащения: теоретическая модель состава преступления. Санкт-Петербург: 2014, [Online] la <https://cyberleninka.ru/article/n/kriminalizatsiya-nezakonnogo-obogascheniya-teoreticheskaya-model-sostava-prestupleniya>, accesat la data de 27.04.2021.

⁶ J. Guillermo, *Cadrul legislativ din România privind îmbogățirea ilicită*, [Online] la http://old.mpublic.ro/jurisprudenta/publicatii/imbogatirea_ilicita.pdf, accesat la data de 23.04.2021.

⁷ P. W. Schroth, *National and International Constitutional Law Aspects of African Treaties and Laws Against Corruption*, în: TRANSNATL L. & CONTEMP, 2003, p. 83-87.

responsabilitatea acestora, să permită controlul modalităților de acumulare de către acești oficiali a proprietăților (*averilor*).

Autorul P. J. Henning statuează că, pentru a facilita intensificarea acestor inițiative naționale, în ultimii douăzeci de ani a apărut un regim juridic mondial anticorupție, care are drept scop uniformizarea internațională a legislației penale, coordonarea sistemelor de aplicare și penalizarea diverselor forme de corupție.⁸

Majoritatea instrumentelor internaționale anti-corupție, sunt în esență caracterizate de cinci piloni principali: prevenirea, incriminarea, cooperarea internațională, recuperarea activelor și stabilirea unor proceduri eficiente de monitorizare.⁹

O dată cu adoptarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000,¹⁰ în cadrul Națiunilor Unite, paradigma a fost extinsă și asupra domeniului criminalității organizate transnaționale, incluzând în noțiunea „activități de criminalitate organizată” și corupția, obstrucționarea justiției, spălarea banilor și protocoalele specifice privind traficul de persoane, armament, organe și migranți. Art. 8 alin. (2) și art. 12 alin. (7) din Convenție statuează că, fiecare stat parte ia în considerare adoptarea de masuri legislative și alte măsuri necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune faptei prevăzute la paragraful 1 al prezentului articol care implica un agent public străin sau un funcționar internațional. De asemenea, fiecare stat parte are în vedere să atribuie caracterul de infracțiune altor forme de corupție.

Conceptul de „îmbogățire ilicită”, adesea menționat ca „avere disproportională” sau „avere nejustificată”, care permite statelor să ancheteze funcționarii coruși și să confiște produsele infracțiunilor de corupție pe motivul că averea nejustificată este o dovadă de conduită corruptibilă.¹¹

Treptat, confiscarea produselor obținute din infracțiuni de îmbogățire ilicită a devenit obiectivul central al sistemelor de drept penal, urmărindu-se, implicit, reducerea săvârșirii infracțiunilor generatoare de profit. Eforturile autorităților au fost concentrate în direcția creșterii eficacității instrumentelor legale menite să descopere, sechesteze, confiște bunurile dobândite în mod ilicit, pentru reducerea motivației infractorilor în implicarea în astfel de activități criminale. În mod plastic, s-a justificat în doctrina de specialitate eficiența indisponibilizării și confiscării în

⁸ P. J. Henning, *Public Corruption: A Comparative Analysis of International Corruption Conventions and United States Law*, în: Arizona Journal of International and Comparative Law, Vol. 18, No. 3, 2001, [Online] la <http://arizonajournal.org/wp-content/uploads/2015/11/HenningArticle.pdf>, accesat la data de 27.04.2021.

⁹ N. G. Kamunde, *The Crime Of Illicit Enrichment Under International Anti-corruption Legal Regime*, [Online] la <http://kenyalaw.org/kl/index.php?id=1891>, accesat la data de 15.04.2021.

¹⁰ Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, [Online] la <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=343374>, accesat la data de 27.04.2021.

¹¹ G. Bostan, S. Pavlov S., Studiul *Instrumente de prevenire a corupției în sectorul justiției*, [Online] la file:///C:/Users/admin/Desktop/Îmbogătirea%20ilicită/Studiul_instrumente_de_prevenire_a_corupției_-_CAPC-2012.pdf, accesat la data de 15.04.2021.

lupta împotriva corupției, punându-se în evidență că numai condamnarea nu pune capăt activității infracționale, de vreme ce funcționarii pot fi înlocuiți, iar alte persoane care acced în funcție poate continua să-și deruleze activitățile ilegale. Or, confiscarea produsului infracțiunii previne comportamentul infracțional și infiltrarea produsului infracțiunii în circuitul civil.

În cazul confiscării bunurilor obținute prin comiterea unei infracțiuni, impactul acestei schimbări a fost mult mai puternic. Având în vedere că majoritatea statelor europene au adoptat astfel de principii, Consiliul European la data de 24 februarie 2005 a adoptat Decizia-cadru nr. 2005/212/JAI a Consiliului privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea, menită să asigure „garantarea existenței în cadrul fiecărui stat membru a unei reglementări efective în domeniul confiscării bunurilor provenite din comiterea unor infracțiuni, printre altele, în legătură cu sarcina probei privind proveniența bunurilor deținute de o persoană condamnată pentru o infracțiune”¹². Autorii N. Srdoc și J. A. Samy, într-un articol privind reglementarea infracțiunii de îmbogățirii ilicite în Europa, opină că confiscarea averii adunată de funcționarii publici și de agenții lor, ar putea servi ca prim pas în soluționarea cazurilor de corupție politică din trecut și în mod eficient descurajarea comiterii viitoarelor infracțiuni de corupție.¹³

Un alt instrument important este Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva Corupției¹⁴ (în continuare - CONUC), a fost adoptată la New York, prin rezoluția Adunării Generale nr. 58/4 din 31 octombrie 2003 și a intrat în vigoare în 14 decembrie 2005. La moment CONUC fiind ratificată sau acceptată într-un total de 161 de țări. Art. 20 din CONUC prevede că, sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, fiecare stat parte are în vedere să adopte măsurile legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta n-o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime.

Întru prevenirea și combaterea eficientă a corupției, în general, și a îmbogățirii ilicite, în special este Convenția Inter-Americană împotriva Corupției¹⁵ (în continuare - CIAC), care a fost adoptată la Caracas, la a treia sesiune plenară a

¹² Pct. 10 din Decizia-cadru nr. 2005/212/JHA din 24 februarie 2005 a Consiliului European, [Online] la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32005F0212&from=ro>, accesat la data de 15.04.2021.

¹³ N. Srdoc, Samy J. A., *Why does Croatia need lobbying to join the EU*, Euobserver, 2011, [Online] la <https://euobserver.com/opinion/31743>, accesat la data de 15.04.2021.

¹⁴ Asociația Română pentru Transparență, Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, București: Jurnal de cercetare anticorupție, 2012, [Online] la <http://www.businessintegrity.ro/sites/default/files/fileuploads/newsletter/38%20-%20Conventia%20Națiunilor%20Unite%20împotriva%20Corupției.pdf>, accesat la data de 15.04.2021.

¹⁵ Convenția inter-americană împotriva corupției, [Online] la http://www.oas.org/en/sla/dil/docs/inter_american_treaties_B-58_against_Corruption.pdf, accesat la data de 22.04.2021.

Conferinței specializeză privind proiectul CIAC din 29 martie 1996 și a intrat în vigoare în 03 iunie 1997. La moment CIAC fiind ratificată sau acceptată într-un total de 34 de țări.¹⁶ CIAC promovează măsurile de prevenire, incriminarea mituirii interne și internaționale, a deturării de fonduri publice, a spălării de active derivate din acte de corupție, a traficului de influență, în același timp, CIAC este printre primele tratate internaționale care vizează îmbogățirea ilicită.¹⁷

Referitor la art. IX din CIAC, SUA au înaintat o rezervă menționând că, infracțiunea de îmbogățire ilicită, astfel cum este prevăzută în articolul IX al Convenției, pune totuși sarcina probei asupra inculpatului, ceea ce este incompatibil cu constituția SUA și cu principiile fundamentale ale sistemului juridic al SUA. Astfel, SUA consideră că nu este obligată să stabilească o infracțiune de îmbogățire ilicită în temeiul articolului IX al Convenției. Canada a înaintat o declarație prin care invocă că, articolul IX al Convenției prevede că obligația unei părți declarate de a stabili infracțiunea de îmbogățire ilicită este „sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic”. Deoarece infracțiunea prevăzută în articolul IX al Convenției ar fi contrară prezumției de nevinovăție, garantată de Constituția Canadei, Canada nu va pune în aplicare articolul IX al Convenției, așa cum prevede această dispoziție.¹⁸

Convenția Uniunii Africane privind Prevenirea și Combaterea Corupției, care a fost adoptată la Maputo, la a doua sesiune ordinară a Conferinței Uniunii Africane din 11 iulie 2003, după cinci ani de la negocieri¹⁹ și a intrat în vigoare în 5 august 2006²⁰, la ratificarea celei de-a 15-a națiuni. La moment CUAPCC fiind semnată de 49 țări și ratificată de 38 țări.²¹

CUAPCC, în preambul, face un debut interesant, prin a reafirma necesitatea unui proces corect și adecvat pentru oricine acuzat de comiterea unei infracțiuni, inclusiv dreptul la un proces echitabil în conformitate cu principiile unanim recunoscute ale drepturilor omului și, de asemenea, subliniază principiul „dublei incriminări”.

---

¹⁶ [Online] la http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_B-58_against_Corruption_signatories.asp, accesat la data de 23.04.2021.

¹⁷ C. Fagan, *Illicit enrichment regulations*, [Online] la https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Helpdesk_answer_illicit_enrichment.pdf, accesat la data de 22.04.2021.

¹⁸ [Online] la http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_B-58_against_Corruption_signatories.asp, accesat la data de 27.04.2021.

¹⁹ O. Kolawole, *The African Union Convention on Preventing and Combating Corruption: A Critical Appraisal*, London: Africa Human Rights Law Journal, 2004. nr. 4, pp. 74-92, [Online] la <http://www.pccb.go.tz/wp-content/uploads/2017/04/Human-Right-JOURNAL.pdf>, accesat la data de 22.04.2021.

²⁰ Convenția Uniunii Africane privind prevenirea și combaterea corupției, [Online] la <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=493fe3f82>, accesat la data de 27.04.2021.

²¹ https://au.int/sites/default/files/treaties/7786-sl-african_union_convention_on_preventing_and_combating_corruption_5.pdf, accesat la data de 27.04.2021.

Convenția și-a propus ca obiective majore promovarea și consolidarea mecanismelor necesare pentru prevenirea, detectarea, suprimarea și eradicarea corupție și infracțiunilor conexe în sectorul public și privat²², coordonarea și armonizarea politicilor în domeniu de referință, precum și cooperarea internațională.²³

Banca Mondială identifică patru procedee criminalistice în determinarea unui nivel corespunzător de investigare și sancționare pentru infracțiunile de îmbogățire ilicită:

- să recupereze statului prejudiciile care au survenit prin infracțiune;
- să pedepsească funcționarii care se angajează în îmbogățirea ilicită;
- să împiedice să beneficieze de câștigurile obținute prin îmbogățirea ilicită, prin urmărirea acestora, astfel oferind o descurajare eficientă;
- să fie aplicat concedierea sau pedepse privative de libertate.

Sunt identificate trei linii directorii adoptate pentru determinarea perioadei de interes. Pentru toate cele trei linii directorii, perioada de interes acoperă timpul oficial al persoanei care exercită o funcție publică sau care prestează un serviciu public, dar abordările variază în funcție de acoperirea răspunderii, după care acesta încețează activitatea în sectorul public.²⁴

Pentru perioada care formează baza unui investigații, trebuie remarcate două provocări:

- *accesul la înregistrări* (legislația nici unui stat nu stabilește obligativitatea oricărui subiect privat sau public să păstreze înregistrările și documentația finanțiar-bancară pe un termen nedeterminat. Astfel, cu cât este mai lungă perioada potențială de investigație, cu atât mai mare este probabilitatea ca înregistrările și documentația finanțiar-bancară să fie schimbată, denaturată sau lichidată)

- *concentrarea resurselor de investigație* (cu cât este mai lungă perioada potențială de investigație, cu atât mai mult cheltuielile se majorează semnificativ pentru investigarea crimei, precum și cu atât mai greu este de acumulat probatoriu în vederea demonstrării vinovăției. În același timp, cu cât este mai lungă perioada potențială de investigație acuzarea poate avea dificultăți în identificarea surselor legitime de avere, iar acuzatul poate avea dificultăți în a furniza dovezi de respingere. O problemă extrem de sensibilă este faptul că, perioadele lungi de interes nu se încadrează în niciun termen de prescripție).

---

²² S. Mpazi, The African Union Takes a Legal Stand On Corruption, în: AFR. Y.B. INT'L, 2003, pp. 143-150.

²³ T.R. Snider, W. Kidane, *Combating Corruption through International Law in Africa: A Comparative Analysis*, în Cornell International Law Journal, Vol. 40 Issue 3, 2007, p. 691-748, p. 711, [Online] la <https://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1710&context=cilj>, accesat la data de 22.04.2021.

²⁴ L. Muzila., M. Morales., M. Mathias et. al, *On the take: Criminalizing illicit enrichment to fight corruption*, Washington, The World Bank, 2012, pp. 16 și 53, [Online] la <https://documents1.worldbank.org/curated/en/958781468339641204/pdf/On-the-take-criminalizing-illicit-enrichment-to-fight-corruption.pdf>, accesat la data de 22.04.2021.

Din premisele descrise, se constată că problema comportamentului de îmbogățire (creșterea substanțială a activelor) a devenit foarte complexă și discutabilă. CONUC, CIAC și CUAPCC oglindesc faptul că, „*mărimea patrimoniului*” unui agent public pe care acesta n-o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime, trebuie să fie „*substanțială*”.

Totodată, în cazul îmbogățirii ilicite, este puțin probabil ca acuzatul să poată să scape de răspundere prin furnizarea de „*dovezi de ignoranță*”, în particular, în cazul în care, un necunoscut transferă fonduri accidental în contul său fără ca aceste fonduri să fie retrase. Prin urmare, merită să se țină seama de faptul că intenția în cazul îmbogățiri ilicite este legată nu de orice abatere, ci la creșterea substanțială a activelor.

Elementul final și poate cel mai contradictoriu este „absența justificării”, considerat ca o povară asupra „*agentului public*”, de trecere a probării faptei ilicite de la acuzator la acuzat, înfrângând principiul fundamental al prezumției de neinvolvătură, însă, pe care CONUC, CIAC și CUAPCC, identifică lipsa unei justificări rezonabile pentru îmbogățire ca „*element esențial*” al infracțiunii de îmbogățire ilicită.

3. Interacțiunea instituțională în cazul fenomenului îmbogățirii ilicite

Importanța tot mai mare a interacțiunii instituționale reiese din îngrijorările față de amploarea și consecințele negative ale unor categorii de infracțiuni, inclusiv al îmbogățirii ilicite, etc., atât la nivel internațional, cât și la nivelul național. În prezent, starea criminogenă în Republica Moldova rămâne una destul de alarmantă, iar în sarcina organului de urmărire penală și a procurorului stă obligația de a lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului, asigurând astfel dreptul părților la o investigație a infracțiunilor eficientă și în termen rezonabil din partea statului.²⁵

Suștinem teza fundamentată de autorul M. Gheorghită că, cercetarea infracțiunii în tot ansamblul ei, nu este o activitate cognitivă teoretică, ci mai curând practică, strict reglementată de procedura penală. Legea nu numai că reglementează anumite acțiuni procesuale, dar și stabilește un anume mod al întregii cercetări. Ea reglementează relațiile ofițerului de urmărire penală cu participanții la procesul penal, cu cetățenii, cu persoanele oficiale, cu instituțiile și organizațiile statale și nestatale, prevede succesiunea diferitelor acțiuni, ordinea îndeplinirii unor sarcini intermediare de cercetare, conferă un caracter obligatoriu

---

²⁵ A. Oganesean, *Interacțiunea subiecților procesuali în cadrul cercetării cauzelor penale*, Teză de doctor în drept, Chișinău: USM, 2021, pp. 170-180, [Online] la http://www.cnaa.md/files/theses/2021/56840/armen_oganesean_thesis.pdf, accesat la data de 15.04.2021.

unui complex de acțiuni care trebuie efectuate la o etapă sau alta a investigațiilor și limitează activitatea de cercetare într-un anumit cadru temporal²⁶.

Evident, îngrijorările față de acest fenomen al îmbogățirii ilicite au mobilizat comunitatea, inclusiv științifică, care au procedat la reformarea sectorului și identificarea unor metodici și tehnici criminalistice, menite să sporească interacțiunea instituțională și cercetarea eficientă a infracțiunilor de îmbogățire ilicită. Această tendință face parte din arealul internațional de a transforma și adapta metodele și procedeele menite să creeze instrumente juridice care să fie puse la dispoziția instituțiilor responsabile de investigarea eficientă a infracțiunilor de îmbogățire ilicită. În mare parte acest aspect se datorează, pe de o parte, progresului și standardului internațional obținut, iar pe de altă parte, dezideratului comunității în armonizarea cadrului național la acel standard care instituite preeminența dreptului subscris statului de drept și supremăției legii.²⁷

În principiu trebuie să fie reunite trei condiții pentru ca această interacțiune internațională să fie eficace. Prima condiție se raportează la instrumentele internaționale, în timp ce cea de-a doua se referă la cadrul juridic național, iar a treia este legată de disponibilitatea și de folosirea rețelelor. În ceea ce privește această a treia condiție, este fără îndoială că întărirea eficacității investigațiilor consacrate formelor complexe ale corupției trece prin crearea rețelelor judiciare și polițienești pentru a favoriza o cooperare rapidă, înțelegerea dimensiunii transnaționale a problemei, coordonarea intervenției și executarea cererilor, precum și depășirea diferențelor dintre sistemele judiciare ale diferitelor țări care participă la investigare.

Autorul P. G. Pereira susținea cu referire la Republica Moldova că, în prezent, lipsesc capacitațile de investigație financiară în cadrul organelor de urmărire penală. A devenit evident că autoritățile de aplicare a legii și cele de urmărire penală acordă puțină atenție investigație financiară. Chiar și atunci când se acordă o atenție investigație financiară, există capacitați limitate de a întreprinde orice sarcini de cercetare relevante. În sensul noțiunii de „investigații financiare” se înțelege o cercetare în chestiunile financiare legate de o activitate infracțională, cu scopul:

- de a determina măsura rețelelor criminale și/sau ampoarea criminalității;
- identificarea și urmărirea produselor infracțiunii, fondurilor sau orice alte bunuri;

---

²⁶ M. Gheorghiuță, *Rolul ofițerului de urmărire penală la cercetarea criminalistică a infracțiunilor*, [Online] la https://juridicemoldova.md/7086/rolul-ofiterului-de-urmarire-penală-la-cercetarea-criminalistica-a-infractiunilor.html#_ftnref1, accesat la data de 15.04.2021.

²⁷ I. Ungurean, *Interacțiunea instituțională în cercetarea infracțiunilor de îmbogățire ilicită*, Conferință științifică națională a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM „Metodologii contemporane de cercetare și evaluare”, Chișinău, 2021.

- dezvoltarea elementelor probatorii care pot fi utilizate în cadrul procedurilor penale²⁸.

Totodată, luând în considerație particularitățile infracțiunilor de îmbogățire ilicită și complexitatea cercetării acestora, necesită o abordare pro activă a interacțiunii instituționale prin schimbul de informații disponibile între părțile interesate relevante la nivelul întregului sistem internațional, inclusiv cel finanțier-bancar, care gestionează fonduri finanțiere concomitent cu implicare pe piețele internaționale, efectuând zilnic mii de tranzacții. Mai mult decât atât, ar trebui să fie o continuare sau un sistem de feedback între instituțiile care fac schimb de informații, aceasta va permite verificarea mecanismelor de elaborare/ pregătire a informației și calitatea informațiilor produse, cu scopul de a îmbunătăți eficiența informațiilor produse, precum și gestionarea și schimbul de informații între instituții.²⁹ Autorul D. Miclea specifică că, pericolul regional, continental sau global ce-l reprezintă criminalitatea prin extinderea unor genuri de infracțiuni ar trebui să facă ca între sistemele naționale de justiție penală să se interpună un liant – cooperarea și interacțiunea sistemelor penale.³⁰

Absența cadrului juridic adecvat blochează sau face imposibilă stabilirea de la început a interacțiunii instituționale internaționale. Interacțiunea instituțională reală și conjugarea eforturilor comune, va facilita reliefarea profilului criminalistico-finanțiar al subiectului activ al infracțiunii de îmbogățire ilicită. Astfel, se vor crea premise reale de a contura o ipoteză (stare de lucruri, situație premisă) fiind influențate, în principalele lor elemente - de existența unor procedee specifice, în desconsiderarea cărora se dezvoltă și se manifestă conduită ilicită și, respectiv, posibilitatea reală de a determina cercul acțiunilor inițiale de urmărire penală și măsurilor speciale de investigație.³¹

4. Concluzii

Cele prezentate mai sus susțin ideea că, în domeniul investigării infracțiunilor de îmbogățire ilicită, previziunile sunt mai degrabă sumbre. Concret, se pare că infractorii sunt întotdeauna cu un pas înaintea instituțiilor publice, ceea ce face ca prevenirea, descoperirea și sancționarea infracțiunilor de îmbogățire ilicită să fie extrem de dificil de realizat. În ciuda existenței a numeroase instrumente diversificate la scară interguvernamentală, regională sau infraregională, cooperarea internațională rămâne lentă și laborioasă. Ea poate totuși să fie eficace și efectivă.

Importanța aplicării instrumentelor internaționale, studierii infracțiunii de îmbogățire ilicită, în scopul adoptării celor mai adecvate metode și procedee

²⁸ P. G. Pereira, *Studiu analitic cu privire la mecanismele de recuperare și confiscare a activelor în Republica Moldova*, [Online] la file:///C:/Users/admin/Downloads/151214_Moldova%20AR%20project_Analytical%20Study_final%20draft_ROM%20(1).pdf, accesat la data de 22.04.2021.

²⁹ I. Ungurean, *op. cit.*

³⁰ D. Miclea, *Combaterea crimei organizate*, București: Editura MAI, 2004, p. 172. (347 p.).

³¹ I. Ungurean, *op. cit.*

criminalistice destinate combaterii eficiente acestui flagel, este evidentă, însă totodată, trebuie să înțelegem și evoluția în timp a acestor aspecte. Identificarea lor permite ca faptele relevante de îmbogățire ilicită să fie analizate în mod sistematic, cu înțelegerea contextului care a determinat ca, într-o anumită perioadă de timp, unele din acestea să fie predilect folosite de infractori.

Cu atât mai mult, cunoașterea aprofundată a procesului tipologilor de îmbogățire ilicită permite ca în viitor să fie identificate și alte metode și tendințe, precum și alte domenii vulnerabile infiltrării cu ușurință a flagelului corruptibil.

Referințe

- Bostan G., Pavlov S., Studiul *Instrumente de prevenire a corupției în sectorul justiției*, [Online]
- Fagan C., *Illicit enrichment regulations*, [Online]
- Gheorghita M., *Rolul ofițerului de urmărire penală la cercetarea criminalistică a infracțiunilor*, [Online]
- Guillermo J., *Cadrul legislativ din România privind îmbogățirea ilicită*, [Online]
- Henning P. J., *Public Corruption: A Comparative Analysis of International Corruption Conventions and United States Law*, în: Arizona Journal of International and Comparative Law, Vol. 18, No. 3, 2001
- Kamunde N. G., *The Crime Of Illicit Enrichment Under International Anti-corruption Legal Regime*, [Online] la <http://kenyalaw.org/kl/index.php?id=1891>
- Kolawole O., *The African Union Convention on Preventing and Combating Corruption: A Critical Appraisal*, London: Africa Human Rights Law Journal, 2004. nr. 4, pp. 74-92, [Online]
- Mpazi S., The African Union Takes a Legal Stand On Corruption, în: AFR. Y.B. INT'L, 2003, pp. 143-150
- Muzila L., Morales M., Mathias M. et. al, *On the take: Criminalizing illicit enrichment to fight corruption*, Washington, The World Bank, 2012, pp. 16 și 53, [Online]
- Oganesean A., *Interacțiunea subiecților procesuali în cadrul cercetării cauzelor penale*, Teză de doctor în drept, Chișinău: USM, 2021, pp. 170-180, [Online]
- Pereira P. G., *Studiu analitic cu privire la mecanismele de recuperare și confiscare a activelor în Republica Moldova*, [Online]
- Schroth P. W., *National and International Constitutional Law Aspects of African Treaties and Laws Against Corruption*, în: TRANSNAT'L L. & CONTEMP, 2003
- Snider T.R., Kidane W., *Combating Corruption through International Law in Africa: A Comparative Analysis*, în Cornell International Law Journal, Vol. 40 Issue 3, 2007, p. 691-748
- Ungurean I., *Interacțiunea instituțională în cercetarea infracțiunilor de îmbogățire ilicită*, Conferință științifică națională a doctoranzilor dedicată aniversării a 75-a a USM „Metodologii contemporane de cercetare și evaluare”, Chișinău, 2021
- Asociația Română pentru Transparență, Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, București: Jurnal de cercetare anticorupție, 2012, [Online]
- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale, adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, [Online]
- Convenția inter-americană împotriva corupției, [Online]
- Convenția Uniunii Africane privind prevenirea și combaterea corupției, [Online]
- Decizia-cadru nr. 2005/212/JHA din 24 februarie 2005 a Consiliului European, [Online]